

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. I. Quid sit, & quotuplex census.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

conseruandum statum bona fide acquisitum. Hæc ibi, & ita Diana p. 5. tract. 14. ref. 57. ex Celestino, & Scoto, & consentire videtur De Lugo d. 21. c. 1. l. 1. n. 12.

§. IV. Cuiam sint usura restituenda?

1. **S**ane iis, à quibus usuras quis accipit. Quod si hi mortui inveniuntur, restituenda ex erunt hæredibus, seu iis, qui ipsorum nomine acquirere possunt. Ratio est clara, quia hi sunt Domini. Quid, si sint ignoti iis, quibus debetur eiusmodi restitutio?

Respondeo, tunc debere restitui pauperibus, vel operibus piis, ut decrevit Alexand. II. I. unde tunc habere locum Bullam compositionis in loco, ubi addit privilegium Bullæ Cruciatæ, diximus. lib. 8. in Decalog. tract. 4. cap. 1. §. 3. num. 20. & docet Molina disp. 748. Ludovic. à Cruce in Bulla Cruc. d. 3. dub. 14. alique.

CAPVT X.

De petente ad Usuram.

1. **D**vo hic sunt certa. Tertium sub controversia. Certum est primò, mutuatario licere, ut vult Sanch. lib. 3. in Decalog. cap. 8. num. 20. alique, solvere usuras ob mutuum iam acceptum. Ratio est, quia hæc non est causa peccandi, quæ detur usurario, dum is possit facillè illas non acceptare; sibi ergo imputet, si recipiat. Excusatur autem mutuatarius (ne infidelis habeatur, & ne mutuum, quo alia vice fortasse indigebit, non inueniat) à cooperatione, quæ videtur esse cum peccato usurarii.

2. Certum est secundò, posse secundum Sanch. ibid. Mol. Vasq. aliosque apud Dianam part. 5. tract. 7. de scandalo, resolut. 8. aliquem petere pecuniam mutuum ab eodem usurario, promittendo illi lucrum ex mutuo, quando ea pecunia is indiget. Ratio est, quia si petens, nec consilium dat, nec intendit, ut supponimus, eam usurarii iniustitiam, quod certè esset iniquum, sed intendit utilitatem propriam, supposita malitiâ usurarii, quam mutuatarius solam permittit, nam ceterum propria indigentia dat ipsi sufficientem causam, ne sit cooperator cum usurarii peccato.

3. Controversum ergo remanet tertium. An idem licet possis, quando illa non indiges, sed sine necessitate illam velis expendere ad ludos, ad convivia, &c.

Respondeo, tres esse sententias. Prima, negat. Secunda, affirmat. Tertia, distinguit, hæc enim tertia asserit, non posse, si usurarius non est paratus ex malitia sua ad dandas pecunias sub usura; at posse, si est ex sua malitia paratus, ibi enim tu excitares usurarium ad peccatum iniustitiæ, hic non item. Sanè, ut vides, prior pars huius rationis probat primam sententiam negantem, at posterior probat secundam affirmantem, si prædicta ratio profundè consideretur.

5. Equidem assero (ut lib. 5. in Decalog. c. 1. §. 4. num. 44. fusiù dixi) has sententias omnes esse probabiles, sed probabilissimè addo cum Petro Hortado 2. 2. d. 173. sect. 14. §. 274. posse semper, vel certè regulariter ab usurariis sine vlla causa necessitatis peti mutuum, etiam signatè ad usuras (sed semper intendendo proprium commodum, non verò ipsam iniustitiam usurarii, nec positivè ad usuram commitendam ipsum excitando.) Ratio est, quia cum usurarii sint parati ad eiusmodi lucrum usurarium accipiendum, non jam ex passione, sed ex malitiâ delinquant.

6. Hactenus de peccato usuræ, nam de pœnis usurarii, de quæ Iudice competente contra ipsum, quæ maxime pertinent ad forum externum, legatur Molina disp. 333. & 334. Salas dub. 45. & 46. de usuris, Toler. l. 5. summa, cap. 36. Navar. cap. 17. num. 279. Lessius dub. 22. Canonista in toto titulo de usuris, Covar. tertio variarum

cap. 3. De Lugo disp. 25. de iustitia, à num. 23. h. de iustitia, disp. 3. de contract. quæst. 4. punct. ult. C. de iustitia, tomo 8. v. Usura, conclus. 334. Alique post apud ipsos.

CAPVT XI.

Summa Modorum aliquot lucrandi ex mutuo sine culpa Usura.

1. **I**uvat denique hos modos hicungere, ut tunc intuitu appareant, quæ spatium dicuntur hic, & dicuntur. Quatuor enumerantur à Valentia, & breviter addam.

Quatuor sunt modi (ait Valent. tom. 3. in 22. d. 1. p. 2. sine), tolerabiles percipiendi annuatim certum lucrum, salvo, & securo Capitali, ut puta quinquæ pro centis.

2. Primò, si ad id suppetat Titulus aliquis exerbis, ut lucri cessantis, vel damni emergentis, qui mutuatarius quam latissimè. De hoc modo fuit ego in l. Dec. tract. 3. cap. 8. §. 3.

3. Secundò, si Societas ineatur cum pacto afferendi Capitalis, & lucri quinquarii pro maiori lucro (speciatim socio in compensationem ejusmodi utrumque reuocari potest) ista pacta sunt: explicita intentione, siue implicita. De hoc ego pluribus agam infra, lib. hoc 9. tract. 8. de societate, §. 3.

4. Tertiò, si ematur census realis cum pacto redimendi, & afferendi, siue implicita item, siue explicita intentione. De hoc ego agam infra, tract. 8. de censibus, cap. 2.

5. Quarto, si absque expressa determinatione Societatis, vel census, &c. Inventio saltem generalis accipiendi in lucrum, aliquo tandem modo ipsi, & illi ad quem consideratis personarum, & facti circumstantiæ videatur factum ipsum reuocari posse.

Hic modus non est diversus à dictis, vel dicendis, sed solum ostendit implicitam intentionem aliquam habere ad iustitiam contractus. Lege eundem Valentia nos quidem de hac re diximus in lib. 8. Decal. tract. 4. §. 3. a. n. 21.

6. Hæc ex Valentia. Addi etiam potest quinquarii contractus, quem Siculi appellamus. Ad idem, de quo disputatum à nobis est latissimè in lib. 8. Decal. tract. 4. §. 7. a. n. 21.

7. Sextò, si fiat Contractus veri Cambii, per se suis requisitis conditionibus, de quibus infra agam peribis.

8. Si cui aliquis alius modus in mentem veniat, oro, subscribat. Dum ego calamus à pagina, gratiā, tantisper amoveo.

TRACTATUS II.

DE

CONTRACTV CENSVALI seu de Censibus.

CAPVT PRIMVM.

Quid sit, & quod sit Cens.

CENSUS, ut hic sumi solet pro annuo redditu. Est annua pensio, quæ ex re alienata fingitur accipi.

Multiplices autem habet divisiones, quarum præcipue sunt sequentes.

Census Reservativus, & Consignativus.

2. Primò, dividitur census in reservativum, & consignativum. In reservativo, do tibi meum prædium, & reservo mihi ex illo certam pensionem, ut scilicet tu singulis annis, vel mensibus solvas mihi aliquam justam summam, v. g. decem aureos. In consignativo, retineo quidem dominium rei meæ v. g. prædii, domus, & cætera; sed in illis constituo pensionem, v. g. decem aureos singulis annis, vel mensibus, tibi solvendo. Solum ergo transero in te jus percipiendi pensionem à re mea, non verò rem meam: neque enim, in hoc census genere, vendo tibi rem meam, nec fructus ipsos percipiendos à re mea, sed jus ad illos percipiendos, ut ex *infra* dicendis clarè intelligis. Nam propterea iurisperiti censum consignativum sic definiunt: *Est jus percipiendi annuam, vel mensuam pensionem ex re fructifera, vel persona alterius.* Unde cum dicis: *Habeo censum in feudo Petri*, census est: *Habeo jus exigendi certam pecunia summam, seu certos fructus ex Petri feudo.* Lege Valent. *tr. 3. §. 2. d. 5. q. 2. p. 1. Mol. d. 3. §. 3. Less. l. c. 2. d. 1.* aliisque. Adverte, cum, qui emit censum, id est cui solvenda est pensio, appellari censuistam, seu censualistam: qui verò vendit, id est, qui soluturus est censum, vocari censuarium.

Personalis, Realis, Mixtus.

3. Secundò, census consignativus, de quo solet hic esse sermo, propter graves, & proprias difficultates, quibus scaturit, triplex est, ratione scilicet rei, super qua constituitur, quæ item est triplex. Primò enim constituitur super aliqua persona, diciturque census personalis, tunc pensio solvenda est, veluti ex fructibus propriæ artis, industria, operæ, laboris ipsius personæ, in qua census fundatur. Merus autem erit personalis, si nihil addas & aliam rem, ex qua non solvatur quidem pensio, sed sit, veluti dignus, seu hypotheca ad assecurationem dicti census, dicitur, testibus Molin. *l. c. & Less. l. c. d. 2.* non merè personalis.

Secundò, constituitur census, seu fundatur in aliqua re vilis, & fructifera, sive immobili, ut sunt prædia, domus, & c. sive aliquando mobili, seu se movente, quæ facit fructum, ut sunt greges, armenta, & c. diciturque census realis. Tertio, constituitur in re, & in persona ita, ut si res pereat, debeat ipsa persona solvere ex fructu suæ artis, vel industria, diciturque census mixtus.

Perpetuus, & Temporalis.

4. Tertiò, dividitur census ratione temporis. Alius enim est perpetuus, id est, pensio est perpetuò solvenda, nam, & ad hæredes transit. Alius temporalis, id est, pensio solvenda ad tempus, sive incertum, ut si esset ad vitam alterius, quo pacto vocari vulgò solet vitalitius, sive certum, ut, si esset ad decem, ad quindecim, ad viginti annos. Unde clarè colligis, non esse licitum, constituere censum perpetuum super personam, quia hæc perpetua non est, & consequenter fructum perpetuum non facit.

Redimibilis, & Irredimibilis.

5. Quarto, dividitur ratio pacti, nam pacisci solent contrahentes aliquando, ut census redimatur, ut tunc dicitur census redimibilis. Quod si pactum sit, ut census redimatur, seu extinguatur, quocumque voluerit venditor, restituendo pecuniam totam, quam habuit ex venditione, pactum erit in gratiam venditoris. Si, quocumque voluerit emptor, erit in gratiam emptoris, si quocumque venditor, vel emptor voluerit, erit ex parte utriusque, atque adeò in utriusque gratiam. Aliquando autem paciscuntur contrahentes, ut nunquam census redimatur, & tunc erit census irredimibilis, atque adeò perpetuus. In dubio, an census sit redimibilis, an

irredimibilis, esse irredimibilem putat De Lugo *d. 27. de Inst. n. 7.* contra alios, quem vide.

Pecuniarius, Fructuarius.

6. Quintò, dividitur ratio pensionis; eri enim census pecuniarius, si solvitur pecunia: Fructuarius, si fructus, oleum, frumentum, vinum, & c. quæ ex re percipiuntur.

Certus, Incertus.

7. Sextò denique, certus dicitur census, si debeat solvi determinata pars fructuum, puta semper, & in omni eventu; quinque mensuræ hordei, vini, & c. Incertus, si indeterminata, seu, ut aliqui loquuntur, aliquota, puta, tertia, vel quarta, vel quinta pars fructuum, qui ex re, illo anno, provenient.

CAPUT II.

De Iustitia prædictorum Contractuum.

Prædictos census esse ferè omnes licitos, & justos, nisi aliunde, sive in pretio, sive ex aliquo adjuncto delinquatur, tanquam certum supponimus omnes.

Dixi, ferè quia dubitatur, ut volunt Val. *com. 3. 2. d. 9. part. 2. & quæst. 25. p. 2. & Less. l. c. cap. 22. num. 18.* de merè personali, deque vitalitio, de quibus hic breviter. Nec omittimus tamen dicere id, quod scitu necessarium erit de reali.

§. I. Personalis, an sit licitus?

1. **D**ico primò, hunc esse justum, ac licitum ex natura sua, quia à veritate aberrat id, quod aliqui cum Navarro dicunt, hunc contractum non esse, nisi mutuum cum lucro, atque adeò esse meram usuram; aberrat, inquam, à veritate, nam contractus hic est emptio fructuum, seu lucri, quod homo opera sua acquirere potest. Sicut ergo omnes concedimus, censum realem esse licitum, quia per illum emitur ius ad percipiendos fructus agri, domus, piscinæ, & cætera, ita concedere debemus, esse licitum, emere ius ad fructus, quo homo sua arte, & opere facere potest.

2. Sed adverte primò, quod sicuti venditor tunc debet hoc efficere, ne fraudet emptorem, ex quibus solvere possit pensionem, sic emptor debet, in emendo ejusmodi censum, cognoscere, talem personam esse idoneam, ad lucrandam illam pensionem, quam venditor vendit: lucrandam, inquam, quæ id est, venditoris industria, artificio, officio, & c. sed nihil emeret, unde pensionem iniuste sumeret.

3. Obiicies cum Navar. Martinus V. & Calistus III. in suis Bullis paulò pòst referendis, solum dixerunt, census reales esse licitos; ergo personales reprobarunt. Respondendo, dictos Pontifices non negasse, census personales esse licitos, sed solum declarasse, census reales licitos esse, de quibus interrogati fuerunt, ut loco citato notat Valent. Quare nihil contra nos.

4. Dico tamen secundò, census hos personales propter fraudis, & usuræ timorem, esse jure Pontificia prohibitos, nam propterea addidimus in præcedenti conclusione illud (ex natura sua.) Hæc conclusio patebit ex dicendis, quia Pontifices semper requirunt census debere constitui in re immobili. Quoniam ergo prohibitio fundatur in præsumptione fraudis, & usuræ, si hæc verè, omnibus consideratis, absunt, licitus erit in foro conscientie contractus, si cætera adsint; nam in foro fori iudices debent judicare juxta prædictum jus Pontificium.

§. II. An